

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Liana Șaru, Gheorghe Șaru: „Istorie”

PROGRES ȘI CIVILIZAȚIE

Precupări de sfârșit de an, analize care privesc prezentul imediat și mai ales starea propriu-zisă a viitorului, perspectiva care trebuie asigurată și care, într-o continuare de fapt a oricărui act politic, economic și social, se răsfrânge asupra fiecăruia dintre noi, iată, în mare, genericul sub care pot fi numite toate aceste întineri ale organismelor democratice noastre socialiste, sub președinția secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Sentimentul este acela al unei voințe pe care o simți pe de-a-ntregul din toate rădăcinile țării. Și starea asemenea: țara care și-a aniversat marea sa unire și se pregătește de mari evenimente cum sînt cea de a patruzecia sărbătoare a libertății și Congresul al XIII-lea al partidului — țara — într-o strînsă și indisolubilă unitate lucrează asupra viitorului său, gîndindu-și pe mai departe proiectele dezvoltării și asamblîndu-le la zi, în acest act de cuprînzător și flexibil edificiu pe care îl reprezintă progresul și civilizația.

Ideea de fond, așadar, este aceea a democrației care cuprinde în marea sa cuprînzătoare și progresul naturii noastre, un nou timp și o nouă perspectivă a acestuia emană din toate cuvîntările pe care secretarul general al partidului le-a rostit cu prilejul intrării acestor foruri democratice ale țării și ne implică, firește, pe toți. Ridicînd la scară de relief a muncii și dăruirii, planul pe anul viitor, programele și obiectivele stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului dobîndesc explicația și puterea efortului și acțiunii în permanență creatoare cu care ne-am asumat și ne asumăm condiția propriei noastre contemporaneități. Și, cum spunea însuși secretarul general al partidului, toate acestea demonstrează forța și superioritatea economiei noastre socialiste, capacitatea poporului nostru care, devenind stăpîn pe bogățiile naționale, pe destinele sale, își făurește în mod conștient o viață nouă, orînduirea socialistă, făcînd astfel ca tot ceea ce se realizează în patria noastră să servească dezvoltării generale a țării, bunăstării și fericirii întregii națiuni.

Fapta de muncă, gîndirea înaintată, creatoare, solidaritatea de efort și voința sînt semnele cu care încheiem acest an și-l începem pe cel care vine. Poate pe care o dorim atît și-n numele căreia acționăm atît de dinamic și de plînditor România și președintele său, poame pe care o numim un drept vital al popoarelor și o conștiință atît de acută a existenței planetei, această pace are în sufletul nostru românesc un izvor permanent viu și călăuzitor. **NOI ACȚIONĂM ȘI VOM ACȚIONA** — spunea — din nou tovarășul Nicolae Ceaușescu — **impreună cu toate popoarele, cu toate forțele, cu toți aceia cărora le este dragă viața pentru a obține realizarea acestui deziderat, pentru dezarmare, pentru o lume fără arme nucleare, pentru pace și colaborare internațională.** Sint cuvînte și idei prin care ne rostim un crez care este al întregii noastre ființe după cum ființăm înșiși o țară și rostește bățile inimii sale și privește cu încredere în viitorul său și al omniității.

Luceafărul

In pag. a 3-a
L-AM CUNOSUT PE G. CALINESCU
evocare de Octav Păun

CONDICA IN VERSURI
de Ion Gheorghe

1859 — 1918: TRASEELE UNIRII

«Soarele românilor de la București răsare»

Intro noapte senină a anului 1919, pe cînd părinții se chibzuiau să mă ducă să învăț la liceul din Brașov, bunicii Bucur Bucur, cioban cu renume, fost imperială din Viena și erou al războiului din 1886 de la „Cine Creț” (Koniggrätz), m-a dus în grădina, mi-a pomuncit să mă așez cu spatele pe lărbă, mi s-a așăturat și mi-a descris în amănunțime așezarea constelațiilor bolții cerești. S-a oprit, apoi medînd îndelung și cu alt glas, mai molcom și tremurînd, mi-a zis: „vezi, băiete, spuza aia de stele care, asemenea unui nor, trece de la apus la răsărit? Apoi să știi că aia nu-i „calea lăptelui” cum îi spun proștii. Alea-s leghioanele în fruntea căroră Bădica Troian a pomit să cucerească Dacia și unde înseamnă că romanii și dacii sînt strămoșii noștri”.

Această învățătură, simplă dar consistentă, nu am uitat-o niciodată în viață. Ea mi-a deschis gustul pentru studiul istoriei, găsînd-o apoi la toți oamenii de știință obiectivi care s-au ocupat de originea și vechimea poporului român. Aceștia, strălîni mai ales, au avut la îndemîna elemente necontestate: grațul, credința străbună,

spațiul pe care îl locuim, portul, obiceiurile și mulțimea relievelor găsite la suprafața și în pămîntul Daciei Felix.

Cu mult înainte ca luceferul Școlii Ardelenae să fi ajuns la concluzia logică a latinității noastre, prin temelnicul studiu istoric și filologic, nu mic a fost numărul oamenilor de știință care i-au precedat. Să amintim doar pe Bonifaciu, secretarul și biograful regelui Matei Corvinul, care, cunoscînd îndeaproape ascendența suveranului său, nu a prececut să afirme că „este mai ușor să smulgi ghiocșa din mîna lui Hercule, decît să-l poți face pe român să se lapede de limba și credința strămoșească”.

Imprejurările istorice vitrige au făcut ca „Jobegii” din Transilvania, „vecinii” din Moldova și „rumânii” din Tara Românească, adică majoritatea zdrobitoare a poporului român luat în totalitatea lui, să fie împedeceți de la o normală dezvoltare socială, culturală, economică și politică. De aceea primii bărbați învățați ai neamului

Corneliu Albu

Continuare în pag. a 6-a

Patria

Patriotismul este hrana perpetuă a oricărei literaturi. „Nimic nu e mai dulce decît patria și pămîntul”, spunea Homer. Nimeni n-a putut să-l contrazică, de-a pămînt. Căci, ce este un om fără patria lui, fără limba patriei sale? Căci, ce este un om fără dragostea și respectul față de cei ce l-au premers? Ne-am plămădit ca popor, ca națiune trăind mereu sentimentul apartenenței la acest pămînt. Fără un asemenea sentiment trăit puternic, organic statornicia noastră ar fi fost, cu siguranță, zdruncinată de marile viscole ale istoriei. Literatura noastră, atît cea populară cît și cea cultă, s-a născut din acest sentiment și a rămas în acest sentiment ca în marea sa originară. Poetul din popor, Marele Anonim, s-a cutremurat în fața frumuseții din jurul său, el a găsit acele echivalențe artistice luminii inconjurătoare prin care a deschis porțile Nenumirii. Acestui mare poet fără nume l-au fost și-i vor fi datorți toți poezii cu nume al acestor țări, pentru că numele lor, mai mare sau mai mic, se sprijină pe anonimatul marelui creator. El le-a dat, de fapt, numele, le-a pus sub tălpi scările consacrarii, el le-a aprins flacăra visului și a imaginației, a dragostei și a frumuseții.

Nu poți scrie cu adevărat decît în iubire pentru patria ta. Patria înseamnă rădăcina, dar și coroana și fructul. Au fost vreedată mari scriitori care și-au negat dragostea de patrie ca pe întiul lor sentiment? Nu cred, nu pot să cred pentru că absentă acestui sentiment nu poate conduce la literatură, ci numai la antiliteratură. Literatura înseamnă, în înseamnă umanism, înseamnă viață, înseamnă visare, înseamnă luciditate, înseamnă atitudine. Dar ce nu înseamnă, astăzi, ca și ieri, de fapt, literatura? Vorbim adesea despre militanțism, despre spiritul militant al literaturii. Într-adevăr, literatura este forma de participare a scriitorului la propășirea patriei sale. Mai precis, una dintre forme, principala formă de altfel. Nu cred că greșesc dacă afirm că una dintre formele superioare de con-

Florin Costinescu

Continuare în pag. a 6-a

TINĂR ÎN AGORA

RECOLTE

nimeni nu mai crede astăzi în magia străvechului scenariu al facerii pîinii, închis în chilburul „Plugușorului”. Cu toate acestea, peste puțin timp, aerul iernii se va umple de glasurile copiilor și ale flăcăilor ce vor veni să ne aducă aminte că legendarul Troian se va ridica iarăși în scări pentru a alege „loc curat / de arat și semănat”.

Forța magiei „Plugușorului” s-a atrofiat, dar el rămîne o piesă fundamentală a fastuosului repertoriu de urări pentru Anul Nou.

Firește, cultivarea pămîntului a devenit demult o știință, iar abundența recoltei nu mai este împlinirea urărilor făcute la cumpănă de ani, ci rodul chibzului, al acțiunii eficiente.

Mircea Ichim

Continuare în pag. a 3-a

INTERFERENȚE CULTURALE

Din nou despre baroc

discuțiile în jurul barocului s-au animat în ultimele săptămîni: Dim. Păcurariu a publicat un serial în revista de față, iar Edgar Papu și Paul Jean Rousseau despre barocul literar. Dar dezbaterile publică a fost declanșată de cartea lui Dan Horia Mazilu din 1976, de sinteza lui Edgar Papu din 1977 despre Barocul ca tip de existență și de cartea lui Ion Istrate din 1982. Barocul din opera lui Cantemir, magistrul pus în lumină de Manuela Tănăsescu în *Despre Istoria ieroglică din 1970*, a fost tacit acceptat, de vreme ce protestele nu au fost vehemente ca în cazul comentariilor în marginea prezenței baroce, cînd Adrian Marino a ridicat întrebarea dacă există un baroc român răspunzînd, cu nuanțe, afirmativ și cînd a apărut traducerea noastră a micului tratat al lui Victor Lucien Tapié, cu o prefață a regretatului academician francez care îndemna la cercetarea prezențelor baroce în România, prezențe pe care nu le socoteam a fi prea spectaculoase, în postfața adăugată la carte. Traducerea a zăbovit un timp, deoarece un lector suplimentar s-a întrebat cînd manuscrisul dacă e potrivit să facem atîta caz în jurul unui stil inspirat de Contrareforma, dest V.L. Tapié susținea alt-

Alexandru Duțu

Continuare în pag. a 2-a

Elegie

amurit acest mare poet. Termenul mi se pare, însă, impropriu. Nu era poet, era poezie. O continuă avalanșă de poezie cu numele de Nichita. Omul clocotea de inspirație, clipă de clipă. Nu putea să comunice decît prin poezie ori cînd îl întîlnai și în orice împrejurare s-ar fi aflat.

Nu era un selectiv, ci un emoliv torențial. De aceea, poezia sa, chiar dacă nu poartă todeauna semnul etriciei valori poetice — deși, cînd o atînge, rămîne neîntrecută se aruncă neîncet marcată de o emoție și de o fervoare incensă la cea mai înaltă temperatură.

Știm cu toții ce suprafață imensă a ocupat spiritul acestui om bun, gata mereu să se dăruiască integral, în viața noastră culturală din ultimele trei decenii. Și desigur că va rămîne amintirea arzătoare a generozității, a omniei sale.

Vor domina, însă, peste timp atît geniul cît și bunătatea sa triumfătoare. Realizăm de pe acum cît de pașionantă va fi o monografie completă închinată lui Nichita. Ba mai mult decît atît. Din opera sa monografistul pertinent și zăbător vor fi perfect încheiate concepție filosofică.

Așteptăm demonstrarea acestui nihilism al gîndirii, care poate fi extras îndeosebi din Elegiile sale. Ar fi o reală compensație față de pierderea marelui și bunului Nichita Stănescu.

Edgar Papu

Necuvintele

martea lui Nichita Stănescu încheie un destin și o epocă. Vom spune de aici înainte: Așa ceva nu se mai poate.

El a împins pînă la absolut o formulă aeriană de poezie, care ar fi vrut să fie numai duh și care n-avea trup fiindcă trupul, prin temelnicul studiu istoric și filologic, nu mic a fost numărul oamenilor de știință care i-au precedat. Să amintim doar pe Bonifaciu, secretarul și biograful regelui Matei Corvinul, care, cunoscînd îndeaproape ascendența suveranului său, nu a prececut să afirme că „este mai ușor să smulgi ghiocșa din mîna lui Hercule, decît să-l poți face pe român să se lapede de limba și credința strămoșească”.

Imprejurările istorice vitrige au făcut ca „Jobegii” din Transilvania, „vecinii” din Moldova și „rumânii” din Tara Românească, adică majoritatea zdrobitoare a poporului român luat în totalitatea lui, să fie împedeceți de la o normală dezvoltare socială, culturală, economică și politică. De aceea primii bărbați învățați ai neamului

Paul Anghel

Continuare în pag. a 2-a

Nichita Stănescu

Dialog cu

Oda în metru antic

Cea mai mare pedeapsă a noastră, a nouă, cel care suntem, e lumina prin care flutără un răsucit de inger

tulburător, halucinantă natură, timpul absorbitor, mirosul de viață pe care-l are secunda, mincarea plîmții la Cina cea de taină cînd

vom reuși, în fine, pe Iisus il vom și mincînd. Ah, ce întimplare și viața noastră! Ce întimplare verde de pe lărbă. Ce accident de suflet calul alb pe colină.

Supuși cuvîntului, de verb mă rog, du-mă odată din groaza vieții, du-mă, du-mă, și nu mă mai pedepsiți și mie nu mă mai redă-mă.

Amintirea urcă-n statuie de lacrimi

am spus-o în diverse prilejuri și pînă acum. Am spus-o cu emoția și bucuria de a-l fi cunoscut, de a-l fi ascultat vorbind cu o putere de improvizație

fără egal, cu o spontaneitate în care ochii inteligenți aruncau spre cei de față fulgere vii: de a-i fi fost în preamă și de a fi simțit nu o dată protecția delicată, plină de căldură a cuvîntului și faptei sale. Nichita Stănescu a știut să fie mai presus de ideea de poet fără egal, un prieten fără egal. Nu ezit în fata afirmății că Nichita Stănescu era prietenul tuturor poezilor din România. Avea în cel mai înalt grad vocația solidarității cu toți cei ce năzuiau să aducă un cit de modest dar intru alăvirea limbii române. Cu ani mulți în urmă, cînd Nichita devenise deja, (umplînd cu îndrăzneț și originalul său versul cel parea a fi rămas pustiu după Labis),

Nicolae Dragoș

Continuare în pag. a 2-a

A fost un geniu!

In amormintarea lui Balzac, povestea Andre Maurais, un vorbitor a exclamă:

— „A sosit un mare om!”

Înaintînd cu un pas, Victor Hugo a amendat coplesitor, replica abia auzită roșind cu voce de tenor:

— „A sosit un geniu!”

Nu știu, azi, miercuri, 14 decembrie, ce vorbitori vor încerca să-l definească pe Nichita Stănescu avînd încă privilegiul de a-i mai vedea tiparul omeneșc, înainte de a fi înhumat la pîncioarele concețeanului său I.L. Caragiale, într-un dreptunghi asupra cărui se întinde un lan din teiul crescut din trupul Eminescu. Eu unul nu voi mai scoate un cuvînt. Cîndva, (sînt de atunci 20 de ani) Nichita m-a surprins într-un aprins miez de noapte cu ideea unui legămint strănu: „Să ne promitem că nu vom vorbi, unul, la moartea celui alt!” și nu va fi altfel.

Știu, însă, că toți vorbitorii îl vor evoca pe marele poet care a fost, a rămas și mai ales va fi Nichita Stănescu.

Dar se va mai auzi vocea unui nevăzut „Hugo”:

— A fost un geniu!

Așa putem vorbi despre Nichita cel-fără-depereche. Și mi se pare că putem așeza în calendarul catastrofelor poeziei românești data stingerii lui Nichita (decembrie, marți 13) alături de 15 iunie 1889, cînd pe strada Plantelor cineva a închis pleoapele lui Eminescu.

Nichita lasă în urmă o operă, o operă monumentală, cu masivă alcătuire de curtasor, o operă profundă, originală și misterioasă, capabilă să stea în vecinătatea și nu în urma —

Gheorghe Tomozei

Continuare în pag. a 2-a

Poet național

Scriam în primăvară cind implinea o jumătate de viață, adică cincizeci de ani, că Nichita Stănescu este un Poet genial. Deși a trecut numai o jumătate de noapte de cind nu ne vine a crede că l-am pierdut, acest Este Un Poet Genial a început să devină etern.

Geniul lui Nichita Stănescu s-a manifestat printr-o energie a Logosului fără precedent în lirica română modernă contemporană. De aceea brutală și neașteptată lui stingere constituie o pierdere/de neînlocuit pentru poezia și literatura română.

Între Omul și Poetul Nichita Stănescu există o identitate nestirbită, la baza acesteia stînd fix-unduitoare cea mai înaltă morală, după propria-i părere, aceea a Frumosului. Precum la rari oameni cu un talent ieșit deasupra oricărei inserieri, sufletul lui Nichita era un neisotiv izvor de generozitate, egală numai cu inteligența sa scripitoare. Iar acest mod al ființei sale de a se situa de față cu ceilalți printr-o maximă omenie îl așeza pe Nichita Stănescu în rîndul marilor iubitori de oameni, comportamentul său părîndu-mi-se firesc pentru un geniu al Poporului Român. Tocmai de aceea trebuie spus că odată cu pierderea marelui poet Nichita Stănescu, am pierdut și un om între oameni.

Mă gândisem inițial să scriu vehement și caustic împotriva umanității peșterii care nu i-a scutit lui Nichita nici un efort în a o suporta, dar cunoscînd cit de nesuferită i se părea singurătatea și cit de mult lubea prezența sufletelor însetate de spiritul său, renunț să blamez dorința și bucuria acelor oameni de a se fi alinați o dată în vecinătatea marelui nostru poet. Contest însă faptul că marea noastră prieten Nichita Stănescu a murit din cauza vremii bolii și a murit de oboseală.

Iată că la Poporul Ilustru din Istoria literaturii române s-a mai adăugat un geniu național. Dar noi care l-am fost prieteni și am trăit mai bine de două decenii fascinată de personalitatea lui, admirîndu-l ca pe nimeni altul, nu am fi preferat ca la șirul genurilor naționale, a căror oare este spiritul este Mihai Eminescu, să nu se adauge astăzi Nichita, ci doar atunci cînd se vor șterge Munții Carpați. Geniul lui Nichita Stănescu vine din adîncimea geniului Poporului Român, în limba căruia s-a consumat, cu o dragoste înepuizabilă, spiritul său înegalabil. Să-i fie somnul ca o noapte senină și înstelată de vară!

Gheorghe Pituț

„Poezia, la mine!”

Imaginați-vă, dacă puteți, pronunțînd numele Nichita, un copil rafaelian cu zăluzi blonzi, angelici, cu o privire luminată, răzvrătit mereu împotriva modului cum se declina poezia, căutînd sesteri de aramă pe sub ruinele castrului roman de la Draja de Sus, Ulița, dacă puteți, chipul poetului de pe catafalce, deși vîrstă l-a dat copilului de altădată profil de efigie, adăugîndu-i, precum stejarului, scoarță dură și vină de indulecat furcunite. Nu este el cel căruia i s-a luat masca mortuară. Ci altul. Poetul a ieșit de sub înfățișarea lui de imprumut pe care zădărnice încercat să l-o dea moartei, rămînd să trăiască mai departe, și mai oprit asupra poeziei. Acolo nu are alt chip decît cel rafaelian, dînd mereu o altă voce poeziei.

Prin anii patruzeci, unchiul nostru comun, Nicolae Popișteru, a început să ne ademenească cu talele ascunse ale literaturii, încercînd să ne dezvăluie tîlcul profund al poeziei. Nichita îl asculta recitînd și, de fiecare dată, se răzvrătea: „Nu așa! Poezia nu se spune astfel!” Și se

Ioan Grigorescu

Continuare în pag. a 7-a

Inima gigantică a Poetului

Dacă gura lui sîngerînd continuu de nașterea cuvîntului s-a închis, noi cei care ne ocupăm cu meseria scrișului ar trebui să tăcem. Să tăcem și numai așa se va putea simți energia Vulturului îndurerat de propria naștere trînd vîntului săi de care e trasă sîntea.

El avea o inimă gigantică bătînd continuu ca o tobă de luptă și înspăimîntînd stelele. Gigantica inimă a omului din cel mai mari poet al acestui secol nu căzi bate și mai oprit asupra dintr-o neglijență cochetă să-și contemple a-50-a bătaie. Ar trebui să oprim torsul stelelor ca să auzim bătaia inimii gigantice a Poetului.

Am obosit puțin, lăsați-mă să mă întînd pe lînga asta a zis și un zeu blînd s-a întins pe patul vîntului al somnului în imensa tăcere a pădurii cutremurate de emoție; se întîmpla acea ritualitate intimă pe care numai rareori natura cosmică o divulgă în epifaniile ei misterioase.

Dintre toți contemporanii pe care i-am cunoscut mai direct la el m-a izbit mai ales puritatea de cristal a sentimentelor trăite în orizontul lor infantil; el nu avea toate acele grîzi domestice și meschine ca noi toți ceilalți. De aceea se JUCA de-a valul ascunsă cu aesi ar poznaș de mare strengar. Dacă una din manifestările genialității, așa cum s-a spus, constă în conservarea permanentă a stării de copilărie, atunci negreșit el era foarte aproape de natura Geniului, locuția în această natură.

El completează cvintetul de aur al poeziei române din secolul XX: Stănescu, Bacovia, Blaga, Barbu, Arghezi. Opera lui e încă o planșă necunoscută, un aisberg scufundat în apa oceanului Timp ce se va lăsa descoperit treptat, pe măsură ce mitul vieții sale va fi purificat de vîntul unor vini imaginare scornite de ambițiile și orgoliile noastre mărunte.

O singurătate tot mai grea apasă acest timp tragic al literaturii românești cînd un virtjez thematic ne răpește la o altă de scurtă vreme după dispariția celui mai iubit dintre pămînteni, pe cel mai iubit dintre copiii teribili al creativității românești contemporane.

Acum cînd Pythia a tăcut — și nu se știe pentru cîtă vreme nu va mai fi vizitată de vocea zeului —, a scos timpul să ne strîngem puterile laolaltă și să rezistăm la acest ger cumplit al istoriei noastre culturale spre a respecta sîntea de a fi fost contemporanii lui NICHITA STĂNESCU.

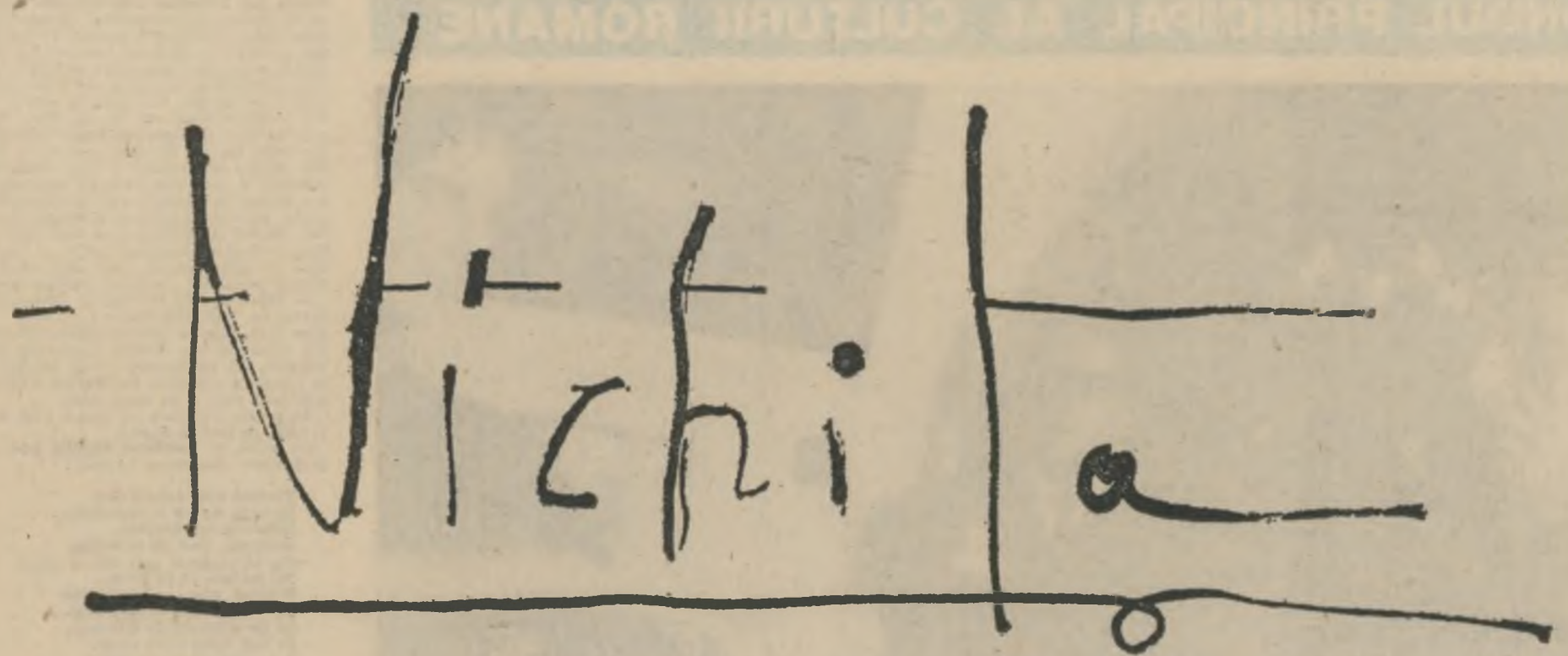
Marin Mincu

Cînd voi înțelege că a murit Nichita?

u a murit Nichita. Nu pot să cred că a murit. Nu-mi dau seama. Plîng odată cu acela care îl plîng, mă opresc apoi, vorbesc normal. Am vorbit cu el deseori despre moarte. Nu se temea. Nu se temea de nimic. Se făcea uncoară că se teme pentru înșiși păstra tandretea. Era alt de omeneș, incit, uncoară, puteai să uiți de el. Acum sint printre cei mulți care îl iubesc. Durerea noastră este una. Cînd se apleacă o pereche de ochi, îl iau celelalte din greutatea privirii. Dar cîndva voi rămîne singur. Și atunci voi înțelege.

Îți sîrunt mina, pîrinte al nostru și al meu!

Aurelian Titu Dumitrescu

Sunt zile...

Sunt zile, zile nefaste, în care nu trebuie nici să apară, nici să dispară, zile în care Sufletul Lumii pare obosit, neînștate să mai pulzeze armonia divină a stelelor, zile în care prunci nu se mai nasc în zori ca sufletul lor să întîmpine Roata Soarelui, și zile și nopți în care faptele dragi de lîngă noi „mor înteminate”, nepregătite, luîndu-le-o Moartea înainte... Mult se mai teme Marin Preda să nu „moară-nîmpănă”... de la el păstrez și această expresie aproape îninteligibilă.

Nichita Stănescu a murit într-una din aceste zile nefaste în care oamenii nu mai au forța de-a realiza, într-o clipă de luminare, scufundarea pentru vesie în neant a minunii unice intrupate în ființa fragilă a Poetului.

Cuprins de brațe și Frigului, în Măreția Frigului, tot numai muritorul lui trup s-a-naturat el și-naintea Morții l-a dat căldură, ca-n leagăn, ca-n pintec matern.

De acum Cărtile lui rîmîn însurese să ne dezvăluie sau să ne-acundă mai mult misterul unui personal pe care nu-l pot asemui decît cu Achille-heel-ul-de-olcior, tîngitor la mîlăi mîci albaștri, pe care poate îl va întîlni în Insulele Fericitilor dană sufletul său nemuritor va străpune bolțile acestor zile nefaste cînd oare obosit și-nstrăinat de noi L'amor che muove il sole e l'altre stelle...

Cezar Ivănescu

Leul în iarnă

La moartea poetului, a oricărui poet vital, mă gîndesc la copilărie și, pentru a-mi face curaj, îmi vine să recit singura liturgie pe care o cunosc:

„Pornî Lucașărul, creștea / În cer a lui aripe / Și căi de mil de ani treceau / În tot atîtea clipe...” Precum Hyperion, Nichita Stănescu a plecat dintre noi dincolo de hiperborea, pentru a trăi pe propria lui răspundere marea frigiditate.

Iar alături cosmică nu pot cînta jumîmprejur decît acorduri din așteptarea plîpîndei Solveig și din Sara pe deal. Luăm noi astfel în plin loviturile sortii, zîmbind cu bravură, parăm, parăm, dar plînd cînd? Desertăciunea deșteptămilor... Despre ce să scrii mai întîi? Despre omul, poetul sau creatorul de școală? Nichita a fost unul dintre cei mai frumoși oameni pe care l-am cunoscut vreodată. El era un prinț cu o crizantemă la butonieră și cu ochi albaștri ca Voronețul, era un falcă bărbat care simțea că ruma nu-l poate stînge nicodată. Cine îmi dătează mie, cînd scriu, aceste vorbe picurate parăc din alte lumi? Fără îndoaială, o tînjire nemărginită. Imensa lui popularitate s-a datorat nu numai geniului poetic incontestabil, ci și modestiei, proverbiale pe care o deșaja întreaga lui faptură. Aproape tot ceea ce roștea era memorabil, pentru că îl exprima întru totul. Era generos pînă la risipirea de sine, era elegiac și bonom, lîngă el te simțea în putere și te minună că mai pot exista asemenea ființe. Îmi aduc aminte că prin anii '78-'79 Viena era marcată de gestul unui poet care dintr-o mare parte bănească a Premiului „Herder” cumpărase flori albe și mov pentru toate femeile Coloniei române. Așa ceva nu mai cunoscușe aurita capitală a defun-tului imperiu de la D'Annunzio, care în primul război mondial bombardase orașul muzicii, dintr-un avion de luptă, cu... scrișori de dragoste. Cine fusese acest poet al florilor, cine oare acest „valahische prinț”, cine altul decît Nichita al nostru? Ca scriștor, autorul elegiilor și al respirațiilor avea ceea ce urșitoare de pe la țară numesc, din capul locului, „stea în frunte”. Nichita a fost, pare-se, un copil fermecat și, ca un alchimist ciudat dintr-un ev mediu ce va veni peste cîteva milenii el a preschimbă totul în poezie. Poet mare, sounea un sîndîros, nu este acela care imită, acesta n-ar fi un păcat capital, ci acela care nu poate fi imitat. Un asemenea poet a fost Nichita. În poezia română el și Eminescu au fost singurii care au creat cîte o școală poetică, firește, cu pătenenșul de rigoare al epigonilor, școală din care vor iesi totuși, la lumină talente adevărate. Pentru unii dintre cititorii, Nichita părea inaccesibil, dar

Corneliu Vadim Tudor

Continuare în pag. a 7-a

Ultima *)

lui Nichita Stănescu

Tu ce crezi: s-a născut vreedată cineva dintr-o prînă răoitătoare? Tu ce crezi: s-a născut vreedată cineva dintr-o prînă stăfătoare? Din ce cauză, a șobolanilor, șobolanilor vor să se nască șobolani? De ce libelulele se înmulțesc în libelule? Și porcul, cu ignatul lui cu tot numai în porc?

Numal eu și cu tine, proștii idioții, lipsiți de ideal unui se-nmulțeste prin cuvînte și altul prin semne... Și, totuși, te întreb: de ce șoarecele de cîmp vrea să nască și naște șoarecel de cîmp?

A dracului și putoarea asta de viață!

NICHITA STANESCU

*) din volumul Oase plîngînd — apărut în 1982, colecția revistei „Lumina” — Pancevo — R.S.F. Jugoslavija.

A 12-a elegie, cea fără de sfîrșit

eram în Maramureș, în Muzeul din Sighetul Marmăției, cu colegii de la Lucașărul, la capitolul „Jemnul cel dulce și etern”, cînd, ca un fulger negru, apărut pe care îl voi păstra ca pe o garanție că, dacă ne-am întîlni cîndva, ne-am recunoaște?

Scriu aceste rînduri în leud în casa profesorilor Ioan și Aurora Chindriș (dînsa născută Dragoș). Copiii lor se numesc Claudiu și Cornelia-Maria, de patru ani, care îmi spune „Casa lor trei lezi”. Casa lor nouă și frumoasă stă între două cititori de lemn — Biserica din Deal (1384) și Biserica din Sec (1717). La el am răstîit „Codicele de la leud” (sau „Zbornicul”) scris pe la 1391-1392.

Aceasi limbă dulce am găsit-o în el, NICHITA, limbă care azi te plînge, dar nu te mai lasă din sîmul ei.

Limba aceasta, NICHITA, va scrie a 12-a elegie, cea fără de sfîrșit.

M-am uitat în cerul Maramureșului și n-am mai văzut fulgerul negru, ci o aripă de lumină plînd negrăbită peste munții cu brazi, ducîndu-se sau, poate venind. N-o fi cumva o poezie de a tu, NICHITA?, care, mare cum este se îndreaptă spre universalitate și eternitate. Dar unde te-ar putea căuta și găsi încă, dacă nu acasă?

Liviu Damian

El era frumos ca umbra unei idei

El era frumos ca umbra unei idei... și se revărsa din EL atîta lumină și atîta bucurie, atîta suferință și atîta magnețică speranță, incit, rînd pe rînd — chiar și cei ce nu-l lubeau îndeaproape, chiar și cei care îl știau mai din departele lăuntruului lui, dintre filele Cărtii — ne întorceam de la EL mai bogăți, mai încrezători, dar, înainte de toate, mai înțelepți.

A trebuit să vină ziua de 13 decembrie, pentru ca să înțeleg definitiv sensul suprem al unei lecții de viață, al unei lecții pe care el ne-a pus-o mereu în brate, cu urșia dragoste și răbdare a sufletului său infinit. O învățătură unică la care ar trebui să meditam adînc — mie întîi noi toți — noi, care i-am stat în proșmă și noi, care am stăruit mai departe de El — să învățăm că nu avem decît un singur timp; și nu ne lîvm decît o singură dată pe acest Pămînt; să știm să iubim. Să știm, înainte de a uri, să lubim; să știm, înainte de a numi, să lertăm; să deshidem, întîi și întîi, brațele întru îmbrățișare, căcî pentru îmbrățișare ne-au

fost mai întîi dăruiți și nu pentru anatomia violenței; și-l ascultăm și pe cel pe care-l bănuim de dușman, să-l ascultăm înainte de a pronunța o sentință irevocabilă; să-l ascultăm chiar și atunci cînd ne negă ori cînd propune o altă părere decît a noastră.

Să punem, înaintea oricărui cuvînt, verbul a lubi, singura locomotivă a umanității adevărate, dar și a armoniei și unității omenești, fără de care nu poate fi nici sănătate, nici bunăstare sufletească între oameni.

Au fost frînturi de vorbe din glasul lui nocturn, pe care alunecau aieve și cerurile luminoare mereu diurne ale sufletului minții sale: „Da bătrîne, degeaba-mi rezeșezi: mă înțeleg cu toți sau vreau să mă înțeleg cu toți, fiindcă toți sîntem ai Pămîntului — păi nu-l așa, bre?”

Așa e, Nichita, în cer țertare — și-ți cer țertare numai în numele meu, pentru mine —, că n-am culme întoideana grăunțele acestei bunății universale. Care venea din Poezie și nu din spațiul dogmelor creștino-lalce; fiindcă Poezia este o armă a Păcii, necesară, înainte de toate, ca lege morală primordială a unei viețuiri între oameni.

El era frumos ca umbra unei Idei... și ne-a învățat: să fim mai blînzi și mai toleranți, pentru că altminteri nu putem fi împreună; să fim ai acestui Pămînt, care ne-a hrănit și ne hrănește, așa cum poate și cum îl ajutăm și noi să poată;

să fim înțelepți și răbdători — căci și mine va răsări soarele, soarele credinței noastre, al vîltoei noastre de a trăi, de a trăi în viață.

Doar că, deocamdată, soarele va răsări mine, fără să mai poată mîngia creștetul marelui Poet și ochii blînzi, alocuprinzătorii, ai Omului.

Razele sufletului nostru, ale celor ce sîntem, ale celor ce vom fi, îl vor lumina — în semn de răscumpărare și recunoștință — pe Cel ce a plecat acum dintre noi.

Sîntem prea aproape și prea ni se întrepătrund glasurile în durerea acestei clipe, dar ne-ar dorea și mai mult sufletul, dacă mintea noastră nu ar recunoaște, de pe acum, un adevăr de neclintit:

Nichita Stănescu a fost și rămîne unul din marii poeți ai acestui neam, al acestui Pămînt. Pe acest Pămînt numit România, cum l-am spus TU, în cuvînte de neuitat, neuitatele Nichita, începînd de azi, cîntecul vor fi mai putine.

Dar înmulțite cu nenumeratul ecou al propriului tău Cîntec — incins acum, între stelele vecșii alături de al lui Eminescu, Blaga, Bacovia, Arghezi — el va rămîne cururi și întrez: și acolo, și aici, pe Pămîntul pe care l-am auzit cu dragostea și înțelepciunea Poeziei și Visării Tale.

Constantin Crișan

Continuare în pag. a 7-a

Numai și numai din și pentru iubire

Nu aș vrea să-l supăr pe Nichita nici acum, adică să-l ies din „sobrietatea” pe care el mi-o atribuie cu indefinibilă lui tandrețe — „Bătrîne, esti un sobru, asta ești, n-am ce-ți face, ce-l cu tine, libelule?” — și să dau cale liberă imensei, torturantei dureri de care sint literalmente înabusit. De aceea, străduindu-mă să fiu cit de cit la înălțimea „vizionii” lui Nichita despre biata mea fire, încerc a leri, pe cit e cu puțință — dar, oare este chiar cu puțință o asemenea „miscare”, cînd sufletul, în suferința lui năpraznică, nu mai are cum fi ocrotit de nimic? — din fenomenul biografic, înrobînd afectivității fără de limită, gîndindu-mă să dau glas doar cîtorva propoziții în care să se cuprîndă tot ceea ce am simțit și am crezut că este Nichita Stănescu — omul de o fascinație mică înmărmuritoare și poetul genial în sensul absolut al cuvîntului.

Sînt și cred, deci, că Nichita Stănescu a fost produsul celui mai sublim-paradoxal capriciu pe care spiritul „creație cosmică” îl săvîrșise doar din cînd în cînd în rîndurile spelei umane. Anume, nutrește atîrnia convîngere că acest intangibil spirit creator, cu trufasă și imprudentă dăruire, l-a plămîuit pe Nichita Stănescu numai și numai din iubire, numai și numai pentru iubire. Ce l-a fost dat lui Nichita Stănescu să fie de o urma divină, tocmai sau blestem înădîmă, cred, enigmei vesnică asupra căreia cel cu adevărat fascinat de genul său se vor apleca, pînă la uitare de sine, cit timp poezia în sfînta limbă română va dăinu.

Nol, cel care am avut nemeșlatură noroc de a-l fi contemporani, unii și chiar foarte mulți avînd inconștientă cutezanță de a-l măsura (cu ce unitate de măsură și cu ce drept?) ființa și fapta creatoare, acum, cînd, răpus de unicu-i dar, iubirea dezamăgîntă, aruncată pînă în imperiul necuvîntelor — vai, darul cel mai uman învințibil dar și cel mai uman fragil — Nichita-omul nu mai este printre noi, nu ne rămîne altceva decît să ne confundăm în inconșoabiile noastre tristețe, pricinuită de tragica revelație a faptului că n-am fost nici pe de puțin, în înălțimea sacrificiului său și prin iubire făcut de el pentru noi toți, cei de azi, și pentru cei care ne vor urma de-a lungul veșniciei.

Mă cutremur la gîndul că geniul tutelar al lui Nichita Stănescu ne ocrotete și acum, tocmai pentru neapăratele și exista numai și numai prin iubire...

Nicolae Ciobanu

Un alt timp

ne-a spus, odinioară Nichita, la Belgard, aproape zîmbind: „Mă-norțeam tînd: unde e viața mea?”

Credeam: e-un vers.

Și era, ca oricare altul cu ale cărui frumuseți metafizice ne înfășuram propria noastră viață. Și nu era doar un vers.

În dimineața zilei de 13 decembrie, invizibilul ornic al lui Nichita Stănescu a început să înregistreze un alt timp, pe care doar el îl poate vedea. Bătălie l le auzim și noi. Numai așa cum era, Nichita Stănescu năsea rezista în fața cerințelor noastre. Putea ființa în mai multe locuri deodată, ca în niște lumi paralele. Era pretendenții unde-l pătrundea cuvîntul de neopori ca lumina. Elegiile sale sint scrises pentru omenire și veșnicie; așa se și citeș în Anglia și Ungaria, în Cehoslovacia și Iowa City, în Stockholm și la Belgard. Locurile, „mai puțin clare” ale Elegiilor se lubesc cu o dragoste aparte, pentru a se deschide. De pară a împăcînd dămnașia lui Baudelaire și invectiva lui Rimbaud și Helebkov, strigătu lui Brăncuși „Va ofer bucuria însăși” cu instinctul sinucigas al lui Paul Celan care se aruncă în Sena, Nichita Stănescu își impune cel mai riguros program: să nu fie nimic și să dai totul. În viața acestor versuri, în versă aceasta e viața. În troaza viață se desfășoară în fața ființei poetului, se înfășură și se înfășură pe fundalul invășării de a muri. Pentru Stănescu, ca și pentru Eminescu, moartea reprezintă suprema, ultima lecție. Acestui fapt nu i se dă crezare, dar deodată, cînd vine clipea, totul e definitiv de clar.

Acea clipă a sosit, iată! Acum Stănescu e doar poet. Marele poet Nichita Stănescu. Iar moartea unde-l? În poemul „Enghidu”, citim versurile cheie: „Oricu lucru înțivesc / Noaptea / De pară să privi-o...”

Acest însemn al morții poetului vrea să-l imprime (pentru sine și pentru cititor) oricărui lucru pentru ca și lucrul și moartea să se grăbească să avertizeze. Viața e materia mult prea preioasă, pentru a îndrăzni să scăpăm din vedere sau să uităm ceva.

Nol, scriștorii Serbiei, îi mulțumim pentru că ești și-al nostru.

Nol, scriștorii din Jugoslavia, îi mulțumim pentru „Cununa (ta) de aur” de la Struga.

Binecuvîntat fie pămîntul românesc care te născu din sîmțina sa. Și, larși, binecuvîntat fie că te reprimăște, vai, în veșnicia sa îmbrășare.

Iartă-mă, iartă-ne, dragă Nichita, că încă mai sîntem în viață.

Adam Puslojić

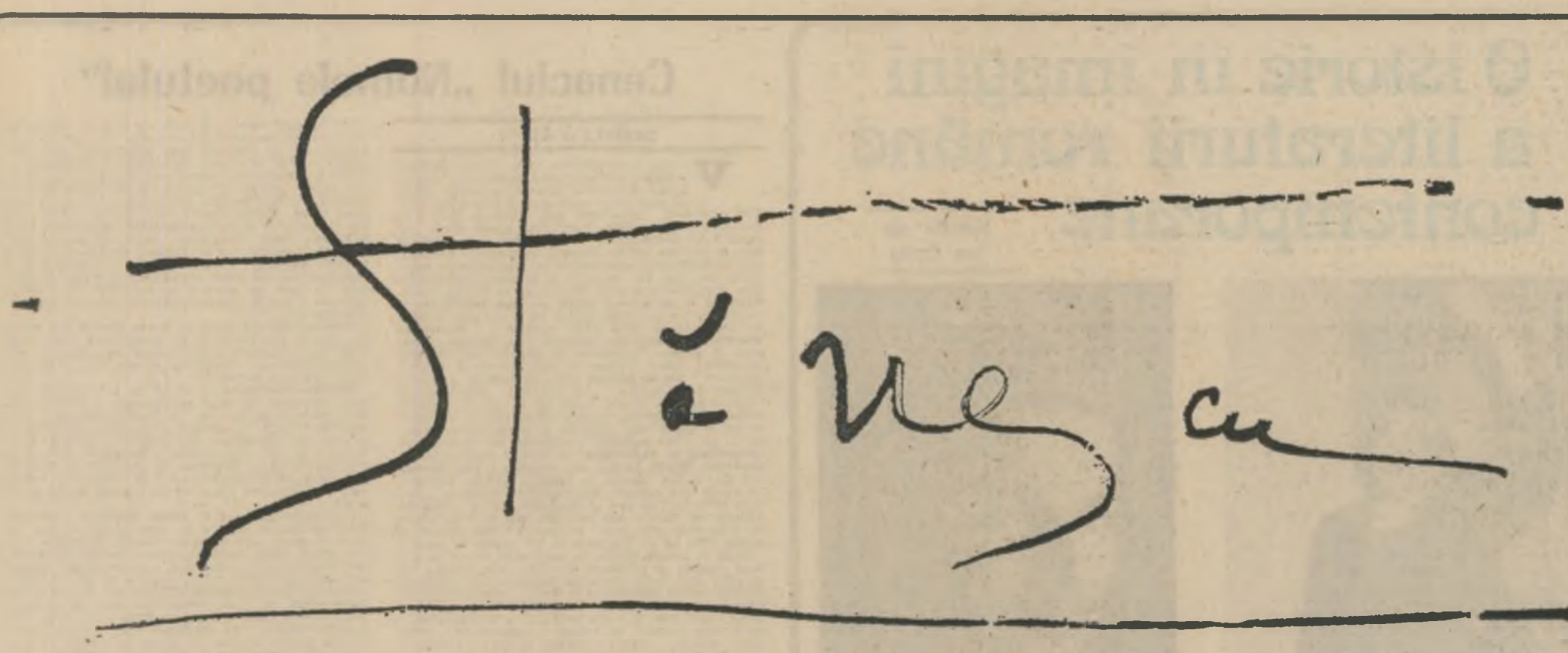
Noapte

O noapte blîndă și geroasă și senină l-a înăbușit pe Nichita. Vulturul care îl peștea, neadormitul vultur scurcînd în carnea lui cu un cloț de fier, a adormit pentru o clipă.

Acum vulturul zboară deasupra noastră, cerîndu-ni-l pe Nichita. În ochii lui fără pleoapă a înghetat o lacrimă și în ghiarele lui sint hainele de aer ale lui Nichita.

Ștefan Agopian

Lacrima
mea te inconjoară
 Peste zăpezi se cern tăceri,
 peste tăceri se cern a seer,
 din vînt din frig din nicăieri
 lacrima mea te inconjoară.

Și ninge, doamne, peste țară
 pe-un drum al vechilor năieri
 focuri mocnîte saltă pară
 din vînt din frig din nicăieri.

La ziuă clipa-n mori umiri
 te-ntîmpină și țărnu-i jos,
 tu treci inconjurat de miri.

Cum ninge, lotă, majestuos,
 tu lingă noi exiști, respiri,
 tînar, Nichita, și frumos...

George Chirilă

15 Decembrie 1983

Simbolul poeziei

mi aduc aminte că în Diogenes Laertios există povestea fascinantă a unui sclav știutor de carte care înmîna zăpăzită stăpînului său stihuri potrivnice dar atît de frumoase încît acela din urmă a trebuit să zică: omul acesta este liber. Parcă-l aude pe Nichita: „Bătrîne, dar eu iubesc de mult această poveste ca pe o poveste a mea”.

Moartea prematură a poetului Nichita Stănescu ne-a uluit pe toți. Nichita devenise simbolul poeziei — și pe drept — căci nici unul dintre contemporanii lui nu avea (și nu are), într-un grad atît de înalt, simțul strălucitor al grației. El este stăpînul aceluia poezic pur pentru poezie, căci se impune ca o generozitate neclintită. Călea lui Nichita Stănescu prin literatura română este glorioasă de la început, gloria lui nu conține nimic fals, are toate căratele, e ceva ce nu s-a cerut — e ceva ce i s-a dat pentru că așa se cuvine. E un noroc pentru poezie că se impune ca o operă, și cărei nume este Nichita Stănescu. E un nenoroc pentru ea despărțirea prematură a autorului de opera lui. Avea prieteni mulți pe care îi știa dar mai mulți sînt aceia pe care nu i-a cunoscut niciodată.

George Alboiu

Leoaică tînără, iubirea

intr-o poezie a lui Nichita Stănescu: „Leoaică tînără, iubirea / mi-a sărit în față / Mă pîndise-n încordare / mai demult. / Colții albi mi l-au înfîlțat în față. / m-a mușcat, leoaică azi de moarte.”

De astă dată leoaica, înăbrîntă, lașă, a fost moartea.

Fulgerat de veninșii ei ochi galbeni, Poetul și-a trăit ultimii ani într-o ardere de sine mereu înfîlțat, s-a împlinit astfel un destin de artist, în a căruia rară strălucire a trecut, pe căi misterioase, ceva din energia vitală a unei întregi generații de autori și cititori de poezie românească. Incrementul la vîrsta deplină de cîncețit, refuzînd pentru totdeauna să facă nu prea înaltul pas care îl despărțea de bătrînețe, Nichita Stănescu a dispărut atunci cînd se afla pe culme. Sau nu, poate că este mai adevărat dacă spun că se afla pe un foarte înalt platou, pe un nespus de greu accesibil platou. Acum, cînd putem să-l privim întreaga evoluție, ne dăm seama, cu durerosă, dar repede însenănată emoție, că opera lui, precum și el însuși au aur miraculoasă a unor înfăptuiri pe care doar sforțările nestuie și înfinit răbdătoare ale naturii sînt în stare să le scoată la iveală. Da, este de neîgăduit faptul că pentru cei mai mulți dintre cititorii de poezie românească ai ultimilor douăzeci de ani, Nichita Stănescu a devenit, pe nesimțite, nu se știe cum, într-o noapte, într-o primăvară, într-un an, Poetul.

Sînt convins că poezia mediocră nu există; poezia este sau foarte bună sau este. Și nici nu-mi trece prin minte să mă deduc la sterile lărmășuri. Nu spun, deci, decît că, în ultimul deceniu al vieții sale, Nichita Stănescu, a acoperit din ce în ce mai bine, pînă aproape de perfecțiune, conceptul de Poet. Scrierile și personalitatea lui au căpătat astfel putințele miraculoase ale iubirii, cea care aduce la incandescentă zgurle și glodurile cotidianului, cea care ne amintește, iarși și iarși, că viața merită să fie trăită, cea care face ca moartea să devină un simplu, neînsemnat accident.

Voicu Bugariu

Numai în vis

S-a coborît în materie, pe cînd încă nu se făcuse dimineață, în afundul pămîntului și cerului de pîclă se coborîse NICHITA STĂNESCU, clopoturii cu daltă de diamant și rubinuri în carnea limbii române, veiculul lui Eminescu, prietenul meu cu care vinam nu lei, ci licori și cuvinte, cititorii *Elegiilor* și *Necuvintelor*, materializată idee de Poet.

Coborise, deci, în afunduri și trebuie că zboară pe sub pămînt, și trebuie că respîră, și trebuie că macină, între degete, viitoare metafore cum ai macina o frunză.

S-a retras dintre imaculate zăpezi de decembrie Nichita Stănescu și numai în via, și numai în cărți, și numai în inimă mai apărea-vă; s-a scufundat în lut și vesnicie prietenul meu cu care vinam nu lei, ci eresuri și licori și cuvinte.

Ioan Flora

Poezia continuă

nu voi putea să cred niciodată cît voi trăi, că Nichita Stănescu a plecat dintr-o noapte. Îl vom aștepta mereu, cum l-am așteptat întotdeauna, între cărțile lui, care sînt fără seamăn în poezia românească și-n poezia lumii.

El va veni, ca și pînă acum, făcîndu-ne pe toți cu spiritul său scăpător, iluminîndu-ne cu cascadele lui de molipsitoare și reconfortantă voie bună, cu generozitatea lui nemărginită, cu privirea lui de o seninătate pură, cu farmecul lui inimitabil, rîzînd principiar nestemate de gînduri și de imagini, deschizînd, într-un fel care era numai al lui, electrizant și uluitor, porțile fantastice ale unor universuri pe care numai el le putea imagina, cu puterile miraculoase ale unui verb care n-a existat și n-a existat, în lirica românească a deceniilor pe care le-a înnoțat cu genul său, cîmpul magnetic care a dat sensul câmpului multor talente din generațiile acestui lut al poeziei.

Nichita Stănescu a inventat și va inventa multă vreme de-acum înainte, prin cel ce vor înțelege marea lui lecție de literatură o artă

Anghel Dumbrăveanu

Continuare în pag. a 7-a

Elegie de iarnă

Cit de liniștit a intrat adolescentul
 Nichita-n pădurea ninsă
 pururea să locuiească în mireasma
 densă a anilor
 și-a lăsat pe scaun pelerina cu însemnele
 vulturului puternic
 acum își scutură de pe umeri povara
 negurei zăpada moale
 își verifică necuvintele închise în cărți
 cu foi
 din mătase selenară cu nemoapomenite
 scuarle de mesteacă
 chei de gheață trosnesc în inima noastră
 aerul sufocă
 parcă bem apă adunată din urnele
 lupilor milenari
 umblind în căutarea sa îmbătrînit
 peste noapte
 el înaintează luminos prin zăpădă
 tăie lemne-n pădure
 tandru suav copilăndu fluterind
 alcătuiștea pat cald
 cășărilor mereu călînd hrană boabile
 de aur ale poemelor
 ce-i poartă numele construit din cotărie
 și duh de lasomie
 spiritul său își continuă lucrarea în toată
 anotimpurile
 noi rămînem cu lacrimile cu însemnele
 adolescentului
 frumos în veacuri și dincolo

13 decembrie 1983

Petre Stoica

A plecat Poetul

Cine nu l-a cunoscut pe Nichita tînar l-a cunoscut mai puțin. Nichita, tînar și alb, un inger cu priviri limpezi de iarbă, independent și nestatornic în fașurat în manta-lui, nu lubea desic poezia. Cu poezia se cununa, poezia îl lubea și era credincioasă. El era și este Poetul, pentru că știa și știe cel mai bine cum trebuia și cum trebuie să fie poetul bogat și sărac. Cu el miracolele devin pămîntești, pentru că el coborîse între noi... L-am întâlnit, de curînd, în noaptea care începea ziua mea de naștere. Era tot tînar, cum ne-am văzut prima oară, era tînar și alb la chip, ori cum zice el, ingerul.

— Vai, Nichita i-am spus, numai ești negru. Te-ai albit — mereu mă sperie cînd îl văd pînă care îl lustrulește fațura. N-a zis nimic, mi-a zîmbit dulos, cum știa el să zîmbească tuturor, nu numai mie. Nu mi-a mai dat pupul obișnuit de ne lubeam mai mult sau mai puțin cînd ne întâlneam. S-a topit doar ca o zăpadă născută în marie, iar dimineața aflam că a plecat singur. Unde să fi plecat Nichita singur? Teapăn și rece ca o monedă rară, de argint, fără nimeni, numai cu iubita lui, Poetza, de mină? Eu cred că în străinețea și-i cer lertare dacă azi voi mărturisii o întimplare din tinerețea noastră. Lipsisem cam mult de acasă împreună, nu știam cum să ne întorcem, pe el îl aștepta o poeză frumoasă și severă ca un arhanghel.

— Ce facem Nichita?
 — Bătrîne (și nu bătrîne.) uite ce facem, am fost la Paris, că hîr că mir, că n-am avut timp să anunțăm, ne-am lăsat ca japa la avion, ne-a trimis Uniunea Scriitorilor la Paris că n-aveau altii mai buni.

Ochii îi zbura deasupra paharului cu șampanie de dimineață, frapată înainte de cină, într-o grădina de vară.

— Și ce Nichita, adică ne vor crede? Dar pentru tine, Nichita, asta nu mai era important, îți plăcea jocul, pe care abia îl inventai.

— Ne cred, de ce să nu ne creadă? Mergem la Consignația, cumpărăm parfumuri și flacuri francezești, le dăm, dăruim, de ce să nu ne creadă? Cu cadouri de la Paris ce femeie nu te crede?

Să fi fost crezuți atunci, să nu fi fost, Nichita? Să te cred și eu sau să nu te cred?

Au vrut să-mi arate un mort, care ar fi semănat cu tine? Dar avea ochii închiși. Nu eral tu, dest în jurul lui am văzut numai prietenii. Nu, nu eral tu. Al plecat. Al plecat în străinețea. Aștept să te reintorci ca să te întreb: de ce Nichita, de ce de data asta al plecat singur? De ce nu mi-ai spus?

Am în palmă un fluture alb de noapte pe arpiile cărui mi se pare că citește pe dinafară. Numele și prenumele: Nichita Stănescu — Anul nașterii: Poetza. Locul nașterii: Limba și literatura română. Domiciliul: Istoria literaturii universale. Profesia: Poet. Alte profesii: Prieten. Boli: Nemuritor.

A venit toamna...

red că știu acum de ce a murit Nichita Stănescu.

Era bolnav, foarte bolnav. De poezie. S-au petrecut prin el, prin inima lui urlată, ca o pasare, ca o migrație întreagă de păsări, toate cuvintele limbii române. Și i-au lăsat sănuri adînci, tranșe de sunet, prin care se va juca vîntul din cîmpie și cel de sus, de mîni, și va suna, va suna și vor veni toamnele, și nimeni nu va găsi frunza cu care să-i acopere inima. Poate doar cu umbra iubirii i se va putea acoperi inima. Mai întii cu umbra iubirii de tara lui și de limba română, pentru că, mai întii, — îmi permit să desfid orice exegeză seacă și snoabă — Nichita este marele poet român. De ce a ars el așa repede, de ce a plecat el așa repede, și și-a lăsat cuvintele singure? Poate că patima Eminescu-l i-a mistuit, poate că arpa Eminescu-l i-a atins și l-a cerut zidit ca să se înalte întreagă mereu. Lucrarea ce ne aşază.

Înalt, greu, stîngaci prin aer trecînd, dar suplu ca o spadă de oțel fin între verbele lui, lubit și dorit a fi luat în stăpînire de mulți cum se la o bucată de cer cu ochii hrăpăreți, el a purtat limpezile iubiri ale altui poet plecat tînar — „n-am putut publica nimic atîta timp cît a trăit Labiș”; unde e poetul care n-a putut publica nimic atîta timp cît a fost Nichita? — el a pus semnul generației sale mai încolo, peste tînet, în maturitate.

Și s-a oprit. Și-a venit, a venit toamna. Într-o iarnă cînd frunza iubirilor cele mari s-a ridicat de deasupra inimii lui. Și-a lăsat-o-n ger, în gerul lacrimii lingă o troiță maramureșeană ridicată de niște oameni minunați. Ultima el bătaie se va întoarce la noi, abia tîrziu, cum se întoarce răfrîngerea stelei, atunci cînd vederea noastră îi va în stare s-o înțeleagă și s-o pricească.

Nicolae Dan Frunteletă

„Hai, bre, mai stați și voi un pic cu mine”

Sfîrșit de august la Struga; se împlinea anul de cînd Nichita fusese încoronat cu laurii poeziei și noaptea ploaie și ne dorcam o zi minunată ca atunci, și cerurile s-au îndurat de noi cei hamezi de soare; plaja, apele turburător de limpezi ale Ohridului stiu să aducă oamenilor buni și puțină fericire i O, ce soare a fost anul trecut la Struga! Soare, mult soare; mi și mi de oameni veniseră să-i vadă pe Nichita la catedrala Sfînta Sofia ohrideanka, iar în seara următoare pe podul de deasupra Drinului Negru cînd a fost încununat cu Coroana de aur a poeziei. Nici un laureat nu știuse pînă atunci să cucerească atîtea inimi pe Nichita; a farmec personal, genul, bucurie de a fi alături de oameni și împreună cu ei! Poate că știa ca nimeni altul că aerul tare al gloriei trebuie sorbit împreună cu cel negrișor, că de fapt sorbit același aer și atunci cînd stăm pe piedestale și atunci cînd stăm în mulțime.

Niciodată nu avusessem parte la Struga, în zilele festivalului, de atîta minune, de atîta dumnezeiască suflare precum în zilele încununării poeziei românești. Și iarși anul acesta vremea ne-a ținut partea. În ziua aceea, ultima zi la Struga, plînsesem să-i scoatem pe Nichita pe plajă și l-am scos pînă la marginea ei și ne-am pus pe glume: cred că Nichita a zis cam așa:

— Eu cu Dora ne plîmbăm pe aici; cînd ni se face urît ne găsim. Hai, ștergeți-o la apă, ce pisica Penelopei, bre!

— Vezi, Ion, a zis Dora (Libelula), Nichita vrea să stea jos la umbra și pămîntul e cam umed.

— Auzi, bre, să nu te azezi!

— Aud, bre, doar mă plîmb.

A rămas în marginea plajei cu Dora; s-au plîmbat; noi ne-am văzut de scaldă și de soare. Cînd ne-am adus aminte de Nichita ne-am ridicat și am pornit să-l căutăm: Carolina Iliea, soțul Văjeu și Liliana Ursu. L-am găsit foarte aproape, sub un platan bătrîn; ședea tîrînt, într-o rină; pipăia ca un copil o imensă răcășină isădit din pămînt. Alături, Dora îl mingia pe păr.

— Păi, ce-ai zis, bre, că nu te azezi, am spus eu, iar el m-a privit ca un copil care cere din ochi, mingiere. Hai, scoală-te, nu vezi că te trage?

— Nu mă certa, bre, că vād că mă trage!

— Spune-i tu, Ion, că de tine ascultă, a zis Dora.

— Să te ajutăm să te ridici? am întrebat.

Bocet
 (La Nichita Stănescu)

— Dă-mi tu, mină, mina ta.
 Dă-mi din mină mina ta.
 Dă-mi cu mina mina ta.
 Dă-mi pe mină mina ta.

— O, e goală mina mea,
 Mine-n mine s-o scutura,
 Minele în mine va sta,
 Minea-vă va flutura.

— Dă-mi tu, mină, mina ta,
 Dă-mi pe mină mina ta.

— Ia-ți tu, Mină mina mea,
 Umple-ți minile cu ea!

Vai, ce scurtă-i mincea!

Dumitru M. Ion

Poet în toate

Nichita Stănescu nu a semănat cu nimeni. Nici ca om, nici ca poet; A fost, vorba cul 7, nepereche. Neperechea noastră Nichita Stănescu...

Pentru cel care nu l-a cunoscut voi preciza: Nichita Stănescu ținea zi și noapte deschise oricîrul toate porțile casei și ale sufletului său, nădărdind de la fiecare așteptat pofit sau nepofit o prietenie, o seară sau un ceas de prietenie, de tovarășie întru minte, inimă și literatură. N-am putut măcar imagina o gazdă mai îndatoritoare decît Nichita, extrem de atent și binevoitor și amabil cu zecile, sutele de necunoscuți și nechemai care-i băteau la ușă ca la o instituție publică. Să fac pe cineva vinovat de moartea poetului? Poetul însuși a-ar supăra: așa mă port cu musafirii săi!...

Da, greșesc. Și, firește, dreptate a avut Nichita lăsîndu-se devastat de cel care-l lubeau pe el, lubeau poezia, sau poate nu lubeau nimic, și atunci și mai bine făcea Nichita primindu-i și pe aceștia la orele sale de iubire, obligîndu-i pe cîți l-au cunoscut să capete măcar ideea, dacă nu și sentimentul, iubirii unora de alții, a tuturor celor ce-și zice poezii noștri cel de azi. „În țara asta e loc pentru toți poezii!” se mira Nichita Stănescu de gelozia și răutătea, cînd răbăfnea public, ale unuia sau altuia dintre cei pe care el îl considera mai departe bunii săi prieteni, întinzîndu-le și celălalt obraz, și despre nimeni n-ar fi spus „fostul meu prieten”... Pe toți l-a iertat. Fără preget!

Ion Coja

Continuare în pag. a 7-a

Lui Nichita Stănescu

Dintre toate veștile
 cea mai tulburătoare este moartea
 unui Poet.

Dintre toate rîniile,
 cea mai neacoperită și nevîndecată
 este plecarea unui Poet.

Se opresc astfel drumurile.
 Se opresc astfel clipele.
 Trece o rază prin lume.
 Trece un cîntec trist
 prin inima poporului român.

Petru Dunca

Despre pricina artei

„a murit Enghidu, prietenul meu, care ucise cu mine lei!” motto al poemului Enghidu în 1965, comentat în esențialitatea lui în Cartea de recitare din 1972 și devenit motto al întregului său ultim volum tipărit, *Noduri și semne* (1982), astăzi acest vers revine obsesant, pînă la epuizare, în gîndul tuturor aceluia care l-au cunoscut pe Nichita Stănescu. Pentru că nu se putea să nu-l cunoști și să nu simți dorința de a-i deveni prieten și adoma sufletului său, așa cum s-au petrecut lucrurile cu Enghidu și Chigameș în poezie cel mai vechi poem scris al lumii. Iar spiritul său mareț știa să fie o adevărată prezență pentru toți prietenii, mai apropiați sau mai îndepărtați, care cu toții simțeam nevoia generozității lui, că este posibilă această generozitate uriașă, iubirea, prietenia, blîndețea, frumusețea interioară, omnia, delicatețea, cuvintele pline de umor între strălucirile geniale ale ideilor.

De-a lungul ultimului an am lucrat împreună la antologia pe care poetul și-o dorea definitivă și care se dovedește a fi — vai — testamentară. Este o selecție reprezentativă, în două volume, din întreaga sa poezie și poezii publicate în cărțile din cei 25 de ani de activitate literară (16 volume de versuri și două volume de proză). Nu voia ca, așa cum scria și despre Bontineanu, opera sa — să se afie la cheremul oricărui „speculanți” și la libera interpretare a oricărui binevoitor”. Au fost, alături de poet, ceasuri de muncă extenuantă și de fericită bucurie a împlinirii pentru fiecare poem analizat, pentru fiecare volum antologat. Antologia din fîcîre există, se numește *Ordinea cuvîntelor* și urmează să apară la Editura Cartea Românească în 1984. Poetul dorea să o dea editurii pînă la sfîrșitul anului, manuscrisul urmînd să fie predat în săptămîna aceeași, care în loc să fie o adîncă bucurie, cum ne gîndisem, a devenit prilej de nesfîrșită durere. Nedreptatea destinului a voit că Nichita Stănescu să nu mai poată să-și vadă tipărită selecția pe care și-o dorea atît, și care trebuia să fie, susținea el, singura apărare în fața oricărui atacuri. Cu o întîrire de câteva zile ea va fi predată editurii în forma dicită de poet.

Desigur, gîndul morții, ca revelație a dispariției „sinelei” contemplant din afară lui însuși, era, firește, prezent în opera din ultimii

ani, dar Nichita Stănescu nu a fost niciodată un poet al morții, ci al unei vitalități gînditoare, adică aprigă și visătoare, în pornirea sa de a înfrunta în numele umanității neantul și absurdul. Dar, cum ar fi spus însuși poetul, hai să-l mai ascultăm, bre, o dată pe autor: „Cuvintele, din punctul de vedere al artei, sînt cea mai rezistentă parte a biologiei umane. Ele supraviețuiesc. Prin ele insul capătă nemurire, capătă „viața fără de moarte” (...) Cînd Chigameș uria, după ce, extenuat, nu mai e în stare să bată cu pumnii pămîntul; „A murit Enghidu, prietenul meu, care ucise cu mine lei!”, el este salvat. Urletul lui e nemuritor, pentru că e înscris în cuvinte. El se transformă în inși urletul său, în inși cuvintele sale. Faptul că pleacă în căutarea nemuririi, nu este altceva decît argumentarea artei, descrierea pricinii artei; pentru prima oară descrierea pricinii artei, și anume, a supraviețuirii; dorința de viață, dorința de a trăi în lume și după stingerea apendicelui material, „trupul”.

„Nu credeam să învăț a muri vrodată”, este strigătul abisal al poetului care descoperă cauza fundamentală a artei, dorința esențială de a trăi. „Nu credeam să învăț a muri vrodată” e cel mai vital vers pe care-l cunosc, alături de „A murit Enghidu, prietenul meu care ucise cu mine lei”. Tot versurile un învingător sînt și acestea: „Tristețea mea aude nenăscuții cînti / pe nenăscuții oameni cum îi lătră”.

Nichita Stănescu nu este numai cel mai mare poet contemporan român, ci, într-o poezie care nu duce lipsă de mari poezii, este poetul a cărui operă constituie în această a doua jumătate a veacului 20 unul dintre virfulurile cele mai înalte ale poeziei lumii — pentru mine cu certitudine cel mai înalt — creație pe care literatura română are datorita de a o vesti și face cunoscută culturii universale drept parte neprețuită a cărții tezaurului gîndirii umane de genul național românesc.

13—14.XII.

Alexandru Condeescu

„Noduri și semne”

Lui Nichita Stănescu

Nod făcut
 de nedesfăcut
 greu de țiut
 Nod inodot
 de neuitat

în pustiu strigat...
 Semn de trecere
 lătră petrecere
 Semn de neuitare
 veșnic în cîntare.

Dorel Todca

Scrisoare cătore Amza Pellea

Auzi nepoate,
Ești mare, ai cuvîntul meu, nene Amza!
Cînd mi-ai spus acum cîteva luni cã pre-
gãtești un recital extraordinar de-o sã
rãmîna lumea „ca la teatru” n-am crezut.
Ne gîndeam cã între Mihai Viteazul și
Nea Mărin n-ai mai putea interveni
curînd cu ceva nemalpomoni. Și totuși ai
întrecut orice așteptare. Am vîzut marți
13 decembrie 1983, „spectacolul cu fami-
lii”, cum se spune, pe care l-ai dat. Ești
FAN-TAS-TIC. Sã stai ore întregi fãrã
sã spui un cuvînt și lumea sã vrea sã te
mai vadã? Cum ai reușit, nene Amza,
asemenea performanțã? Și numai în cite-
va luni? Știi, a vîzut mult lume recitalul.
Te-au vîzut toți colegii noștri. Am
stiat cu ei la spectacol, vorbeau numai
în termeni elogioși, ca niciodatã. Ce multe
flori ai primit! E bine cã vrei sã te odih-
nești puțin pînã la premierã. Te superi
dacã-ți spun ceva? Nu-mi place titlul
recitalului. De ce: „Mã dușee, blut, ple-
caii”? Ar trebui ceva mai poetic, mata
scrii și poezii, nu? (chiar, cînd scoți vo-
lumul acela)? Ai spus cã vrei sã te odih-
nești puțin și cã nu vrei sã fii deranjat,
dar n-am putut scãpa de cineva care a
dorit sã te vadã, peste voința noastrã.
N-ai crede. Și totuși vine la dumnea
Nichița. Și-a dat cuvîntul de onoare cã
nu mai apare în public și miercuri l-am

George Mihăiță

„Poezia, la mine!”

Urmare din pag. a 4-a

pornea sã-l „cînt” el pe Eminescu, în felul lui,
mai dar puțin, puțin, puțin... Cînd
cîntechet de cristal întrerupt de trãsnete. Era un
„eretic”. O zi întreaga putea urmãri viața unui
șir de furnici, sau modul cum a pãtanjen își
contura pinza. Nopti întregi citea poezie. Uita
de casã, uita de masã, uita de somn. Profesorii
lui de la celebrul liceu ploieșean, „Sintii Petru
și Pavel” îl divinizau. Simachea, profesorul de
istorie, l-a spus cîndva: „Sã ai grijã de tine.
Porți povara grea a talentului și ai trebui s-o
urci pe culmi...”

La Drajina de Sus, în familia de descãli a
Mihăiștilor, înzidiți cu ai lui prin alianțã
și în casa cãrora am vîzut primul portret al lui
Mihai Viteazul cu reproducerea semnãturii ma-
reului voevod —, gãsea în anii puerãlțiã adãpost
într-un subtil climat cãrtãresc. Acolo, scoto-
cînd pe sub dealul cu nucã bãtrîni și pruni vi-
neții, pe coasta cãrã se așã și casa bunicele
necede din dreapta, a gãsit prima monedã romanã,
iar mai tîrziu, cînd numismaticã a devenit pen-
tru el rimã de cîntec strãbun, imi spunea cã
nu-și dorește decit sã ducã pumnul de monede
strine, copiilor de la școala din Drajina, spre a
fi cumpãra cu ei pasuniene pentru istorie.

În vara lui 1944, dupã bombardarea asu-
pra Ploieștilor, unchiul Nicolae Popoișteru n-a
mai rãmãs decit cu o albã de cãrți, o „copaie”
urãșã din lemn de tei, în care pusesse tot ceea
ce reușise sã salveze de urgențã: cãrți îmbibate
cu praf de moloaz. Ne-a chemat la el și ne-a în-
trebat sã alegem fiecare ce ne place. Eu am
din care comorã de suflet, Nichița nu cãuta
decit cãrțile de poezie. Imi lãsa proza, teatru-
l și mai ales „Ziarul științelor și al cãlãto-
rilor”. Striga de fiecare datã cînd mã vedea cu
un volum de versuri. În minã: „Poezia, la
mine!” Am plecat de la unchiul nostru cu
neprãjuitã comorã. Mai tîrziu, cãtre anul
urmã, amîntîndu-șã de ziua seceã, mi-a scris o
poezie în care spunea cã pîntecul mamei m-a

vãzut iar. De data asta însă n-a vorbit
deloc. O fi fost supãrat pe noi? Nu cred,
fiindcã zimbea tot timpul. Zimbetul lui
Nichița. Din respect pentru el, ne-am
luat la reverdere tot în tãcere. Ciudat
zimbetul... Cam atît deocãdatã nene
Amza. Te lãșãm sã te odihnești. În nume-
le tuturor colegilor te salutã (așa cum îți
plãcea sã-mi spui), Puștiul.

George Mihăiță

Poet în toate

Urmare din pag. a 5-a

Nu l-ai facea numai dintr-un elan tem-
peramental! Se vedea bine cã-l vorba și de-un
comportament pe care și-l impusese, îl alesese,
il hotãrise, spre a fi exemplar! La fel și-n poezie
era foarte lucid, cunoscînd bine efectele celor
necede și fãcînd numai impresie de spontaneitate
ingenuã. A fost, dintre poezii noastre de azi, cel
mai, și în primul rînd cel mai intelectual. Poetul
Idei, dar și al Iubirii, avea darul, har curat, de
a preface ideile în sentimente, har demurgic,
cãci Logosul se instituie în lume tocmai prin
Eros. L-a depășit, a depășit, a depășit și unuia,
și altuia, Jertfîndu-li-se.

Nu l-am simțit o datã mãcar cu un gînd ori
un gest pedestru, casnic, chiar și atunci cînd
vorbea despre cele mai banale lucruri. Adãuga
el ceva, o luminã, un accent, o întorsurã de
frazã — și citã era de mister. Fãrã peche în
asta l-ori deschidea o perspectivã neaștepta-
tã, și totul se surã, devenea act de culturã,
poezie, magie. Și-avea haz, humor, detașarea de
sine și de împrejurare, astfel încît, ca nepoet, te
simteai bine, nespus de bine, în preajma înãl-
țimii sale... Poezia, și literaturã, în general, cu
știa, erau viața sa de fiecare clipã. Nu sim-
ta

leza nevoie sã-și pãrã cravata ca și vorbeascã
despre el. Le fuma la orice orã! Dar cu cit
nesã o fãcea! Rãspîndind în jurul sãu, grea,
hotãritã pentru todeãuna, bine înfipã-n pãmînt,
convingerea, atît de întãritoare în aceste
vremuri, cã ține de firea cea mai adincã a omu-
lui și poeziei, și literaturã, și culturã, la fel de
este purta în coaja ei sigile legitime a V-a,
Macedonica. Cuptorul acela în care Nichița pri-
vea adine, cu fața rumenã de doborãrea lui, re-
cînd: „De trece codri de aramã...”

nuvela Dor a lui D.R. Popescu are sim-
plitatea lor, posibil de relevat prin
analiza lor, dar și mișcarea unor per-
sonaje purtãtoare de ample semnificații, tot mai
vii, mai pline de poezie.

Chiar din start, nuvela capãtã o turnurã po-
litistã: „Cînd intrã pe poartã, în bătãturã, îl
vãzu intins cu spatele peste pragul casei, mort.
Capul era aplecat spre umãrul stîng. Parcã
privea în pãmînt, cîntecãrã pe cãrã se perchea
pînã la genunchi. Era linștie și se auzeau por-
umbelli cum bat aerul cu aripile, lin”. Ultima
frazã conține un element esențial — porumbelii
— în crearea atmosferei, definirea situațiilor și
dezlegarea enigma, avînd valoare nu numai
în plan real, ci și simbolic.

Primele pagini construiesc o aparențã, poezie
cu rolul de a o duce în eroare pe Lena. Fiecare
mortului, dar și pe cititor. Lena, cã sã nu zicã
cineva cã nu plînge”, ridicã un colț al șortului,
dar îndatã îl lasã sã cadã, nevoind sã se pre-
facã: „Pe tatã el nu-l iubișe în ultima vreme”.
Pe mama el o descoperã „plîngînd înăbușit” și
o incurajeazã. Apoi îl zãrește pe Milu care capul
gol, ca la moartea. Totul este vãzut prin ochii
Lenei și filtrat prin filta ei, ale cãrei preferențe
acordã faptelor, vechi și noi, alte semnificații.
În direcția construirii aparenței acționeazã și
relatarea lui Milu asupra modului cum, apãrîndu-
se, l-a omorît pe Dumitru, tatã Lenei. Și
pentru accentua sentimentul de nevinovăție
al lui Milu, Lena este pusã intii sã-și închipuie
pe Milu mort în locul lui Dumitru.

Din acest punct, autorul începe sã rãstoarne
planurile. Lena e lãsatã sã coboare treptat, nu
fãrã dãri înapoi, de la aparențã spre subteranele
adevãrului. Acest proces, rațional și afectiv,
prin care trece tînãra femeie, mãcinatã de dor,
de la admirație fatã de mamã, iubirea oarbã
pentru Milu și atitudinea de respingere fatã de
tatã el la o poziție radical rãsturnatã: pretu-
rea tatãlui, condamnãrea mamei și a iubitului
constituie pagini dintre cele mai frumoase ale
nuvela D.R. Popescu și ale literaturii noastre. Cu
atît mai mult cu cîtã devotațiunea și drãgoste
filialã pentru bãtrîn cresc mereu, dorul
pentru Milu n-o pãrãsește, iar pe mama ei,
Rina, continuã s-o vadã frumoasã.

La început, deci, sîntem puși în contact cu
moartea lui Dumitru, ce are ca efect defacere
unui cuplu: Dumitru—Rina și punerea sub
semnul întrebãrii a celuiãlalt cuplu: Milu—Lena.
Dupã acestã „punere în problemã” începe re-
memorarea Lenei. Prima amintire: ziua cînd

Dumitru l-a condamnat pe Milu pentru lenã și
nepãsurã. Este greu de stabilit dacã acestã primã
amintire l-a coborît pe Milu în ochii Lenei
(nuvela capãtã și o finã tînã antipoliticã), dar
e cert cã ea de-a doua amintire — procesul —
—, prin faptul cã lui Milu „nu-l fusese fricã sã
recunoascã” cã-l omorise pe bãtrîn „îl ridicã și
mai mult în ochii ei”. De aici înainte însă vãdu-
rie încep sã cadã. Intii apare bãnũia: desco-
perã geanta bãtrînului în cui și ea n-ar fi trebuit
sã fie acolo; mai mult, în geantã nu era
griș și el ar fi trebuit sã fie în ea. A doua de-
coperire: o patã de sînge pe cureașua genții.
Fiind la începutul investigațiilor, Lena cautã
variantã posibilã prin care sã explice prezența
picãturii de sînge fãrã a-l incuipa pe Milu.
Apare chiar Milu și ochii li se întîlesc dupã ce
ei și s-au oprit pe tasca bãtrînului. Urmeazã
dojana Rinei pentru cã stã „cu țigile goale” în
fața lui Milu. Și deodãtã amintirea bãtrînului,
a pãrerilor sale despre Milu: „tumele acestuia
î se pãreau întodeãuna „nesãrate” și „se strim-
ba cînd le auzea de parc-ar fi mncat aguridã”;
faima lui Milu o considera falsã; dar poate cea
mai pregnantã caracterizare a lui Milu a fãcut-o
în ziua cînd murisãrã vãcele gospodãriei, „Zi-
să-mi își amintesc Lena — cã nu gãsisse în
Milu nici vinovãtie, dar nici Intristare”.

De la amintirile legate de bãtrîn, Lena trece
la altele, despre mamã-sã: cum a auzit-o chi-
cotînd cu tutungul clung în port. Aceastã amin-
tirea, aruncînd o umbrã peste Rina, este însă
contrabalansatã în mintea Lenei de vorbele lui
Dumitru: „Dumitru, tatã Lenei, era un om
ceea ce o face sã înțelegã cã el nu se simte
vinovat. Momentul primeste însă o cu totul altã
încheiere: pe o cale întochetã, Lena ajunge
sã-și dea seama cã Milu nu venise de dragul ei,
ci cã „sã-l vadã lumea și sã-l știe cã nu se
simte vinovat”. Autorul va folosi mereu accu-
zã tehnicã de contrabalansare de mare efect:
un fapt care o pune într-o luminã nefavorabilã
pe Rina este urmat de altul care-l apãrã pe
Milu; și invers: cînd lucrurile se întorc im-
pozitivã lui Milu, intervine disculpãrea mamei. To-
tul se petrece ca și cînd în mintea și inima Lenei
ar fi o balanțã pe care se pun, cînd într-un
traler, cînd în altul, fapte, amintiri, gînduri,
fãnturi de dialog, înclinînd-o mereu, nelinștit,
de-o parte și de alta, pentru ca de la un anumit
punct sã tragã tot mai greu talerul acuzãrii

Poezia continuã

Urmare din pag. a 5-a

poeticã într-adevãr cu totul nouã, anticipînd
multe din drumurile liricii viitoare.
Coloanele de nepieritoare frumusețe ale con-
strucției pe care o lasã moștenire urmașilor
sãi, la începutul secolului XX, în „Necru-
șinile, la In dulcele stil clasic, Mãrețã frã-
gule ori Epica Magna, pun într-o luminã frã-
moarte pilda unui poet din sorginea celor mai
mari din cițã iovit, prin veacuri, pãmîntul
romãnesc.

Poezia lui Nichita Stãnescu poate face fer-
icitã orice literaturã a lumii, însă ea este, în-
ainte de toate, și va rãmîne întodeãuna a
noastrã.

El era frumos

Urmare din pag. a 4-a

cel mai mult și mai mult l-ai adorat pe Emi-
nescu, nu cred a greși încheind aceste crude
rînduri — pe care n-ai fi vrut sã apuc a le
scrie vreedatã —, nu cred a greși dar, spunîndu-
ți în chip de rãmas bun:
„Moldova, cu stejari și cetini
Ascunde inimi mari de domn,
Sã bem cu toiã, sã bem, prieteni,
Sã le vãrsãm și lor în somn.”

Nu-mi este în drept, nici vorbã, sã schimb
cu vreo silabã versul eminescian, dar, pentru
a fi în armonie cu acel crez al vieții tale —
care nu s-a dorit nicodãtã roasã de tristețe
nici chiar clipete mai triste ale atãturii tale
pãmîntului din ultima vreme — vreau sã-ți
spun cã Moldova eminescianã este, în versul
tãu, un pãmînt numit România.

Și de pe acest Pãmînt, atita cît vom trãi, noi
toți, amîntînd-ne de tine, învîlind și repe-
tînd cîntu-tãu, spunîndu-l în rînduri, cu
pîiilor, iar copiii noștri, copiii lor — de cite
ori vom ridica o cupã: da, îți vom vãrsa, îți
vom picura și tie în somn;

Domn al Vișãrii, al Intelențului și al Artei
romãnesti, primeste acestã cupã.
Și, între timp, sã-ți fie somnul LIN...

Leul în iarnã

Urmare din pag. a 4-a

trebuie sã uitãm cã toți marii poeți au fost așa
la început, iar timpul l-a clasicizat și chiar
creștîndu-l aparent mai puțin izbituie au devenit
poete necesari de carozita de ansamblu, care
nu poate fi decit grandioasã. Unii se întrebã
cum a murit Nichița, cum a fost posibil? Fie-
mi îngãduit sã mã întreb nu cum a murit,
ci cum s-a nãscut, prin ce minune compensa-
torie a destinului nostru literar, un popor care
pe Eminescu, Goga, Arghezi, Bacovia și
Blaga și-a gãsit resture nebãnuite pentru a
fãuri un alt tip de magmã poeticã, ce ne-a
propulsat brusc în cea mai uluitoare moderni-
tate... Nimeni, de acești mari poeți incoace,
nu a revoluționat limba poeticã, așa cum a
fãcut-o Nichița Stãnescu. Pentru a scrie poezie
nu-ți trebuie talent, îți trebuie dor — un om
care a putut spune așa ceva înseamã cã avea
Miorie în loc de ochi. Acest doi sau trei ani,
în toată sãrbãtorilor de iarnã, am luat drumul
spitalului Fundeni, împreunã cu Eugen Barbu
și Mihai Bãnducã pentru a-l îmbrãbãta pe Ni-
chița, suferînd, pentru a-l sãruta frãtește pe
obrazul ca un colind de cenusã. Ca sã știu sin-
cer, eram înnebunîți, am crezut cã îl pierdem.
Dar n-a fost așa, poetul a avut puterea sã se
mai ridice pe picioare, ca braț în impodobil, ca
leul, în iarnã, și sã se mai bucare casa sufer-
tor. Acum a plecat însă, treversînd, pe
picioarele lui vechi bolnave, spre un viitor pa-
vat cu monede antice. Fãrã a ști cã se va naște
vreedatã un inger varez care atît ne va înlã-
crina, Tristãn Tãzãra a scris, parcã anume, Pen-
tru Nichița, poema care începe, ca continuã și
nu se mai terminã în vezi cu vorbele: Urlu,
urlu, urlu, urlu, urlu... Nicl nu s-a ustat bine
cermeala cu care am scris anul acesta despre
sãvîrsirea din viațã a lui Doru Nãtase, Elie
Carafoli, Amza Pellea și alți minunãți prieteni,
cã, iatã, la orizont a apãrut întãsurat în man-
ta-l de purpurã bizantinã cel mai mare talent
nativ pe care l-a avut poezia romãnã de la
bãdia Mihai Eminescu Incoace. A murit ca și el,
în zori de zi, cînd lumea întregã se deșteaptã
la viațã, a murit dupã o vreme în asta și
datã ca biblia. Marele prinț se aflã acum la
ospãtul umbrelor, înșetat de odihnã ca un cã-
tun sub muntele vrãjtit, contemporan dintr-o
datã cu toți ilustrii înãlnșati pe care l-a pre-
lucit. Pogorît ca un Christ îndurerat din Icoane,
omul pentru sine în primul rînd, de
fume acolo de unde a venit spre a ne vindea
rãnille: în eternitate. Prin ordin de zi, dar mai
ales de noapte eternã, se vor trage 21 de salve
de crin în onoarea acestui Erou învesmîntat
în drapel. Sã-l îngropãm, prieteni, în limba
noastră, scuturã dintr-o ridicã în asta și
de neconcep. Îți vine într-adevãr sã urli vã-
zînd cum trãlesc lichelele și ticășioși, în timp
ce o mindrie a condiției umane se la de plept
asa timpuriu cu cea mai teribilã forțã a pãcã-
torilor și virtuților noastre: moartea. Epuzat
fizic, Nichița Stãnescu va Respirã însă de-a
pururi prin fantasticã lui Operã.

RADIOGRAFII CONTEMPORANE Reflecții despre copilul secolului

Urmare din numărul trecut

desigur, cãntãzã enorm cum asãtã un
fier de cãpur, o mașinã pentru iauza,
ori un aspirator, dar felul cum aratã un auto-
mobil are o importanțã enormã.
„Zeul”, mai ales dupã ce a ajuns sã fie adulat
de oameni, dupã ce din nor a ajuns sã înro-
beascã pe alții, sã fie fetișizat, și-a sporit pre-
tențiile. A început sã priveascã cu dispreț,
strãzile înguste, prost pavate, neasfaltate, inter-
secțiile rãmase de pe vremea evului mediu. Din
colaborarea arhitecților, edililor, specialiștilor
în electronicã au apãrut autostrãzi ultramo-
derno, intersecții cu douã, cu nouã niveluri,
semnalizãri ultra-sofisticate, centrale automate
care comandã sute de semafoare, care regleazã
automat trecerea prin intersecții, în funcție de
volumul traficului. De ce sã nu recunoaștem
cã și datoritã „monstrului” avem orase mai
funcționale, mai frumoase, cu strãzi mai largi,
„mobilitate” cu clãdiri impozante, cu parcuri
splendide. Culmea însă, dupã ce el a cerut o
urbanisticã nouã, funcționalã, bulevarde, aleșirle,
acestea i-au fost în bunã parte refuzate. Și
bine s-a fãcut!

Prea marele numãr de mașini, aglomerația,
poluarea s-au întors ca un bumerang împotriva
omului. Pentru a respira în voie, pentru a se
mișca în voie, pentru a pãstra și a admira
minunile de artã, de arhitecturã ale înãlțimilor,
automobilul a fost eliminat fãrã nici un fel de
menajament din anumite zone ale orașelor și
chiar din stațiunile climatice, cum ar fi de pildã
Zeremulul cîvetian.

Așa cum a timpul știi salu, supranumit de
indieni „Marele cîine”, a devenit star-ul unei
imense „industrii” a curselor, tot așa și auto-
mobilul a devenit, înãd din primul an, eroul
competițiilor de vitezã. La început întrecerile
nu fost organizate pur și simplu pentru amuza-
ment. De la volanul mașinilor, care începuș
sã semene de acum a automobile, tineri cu
cãști de piele și ochelari coborau epuizați, plini
de praf, de ulei și funingine la finisul unor ra-
liuri, dupã nu știu cite pene de motor sau de
cauciu. Concurențã în mare adesea, se desfășu-
ra pe trasee cu drumuri desfundate, ori pe
cãrãri de munte.

Nu peste mulți ani s-a descoperit înșã
cã mașina poate aduce aur cu galeata, unor
organizatori inventivi. A apãrut epidemia curselor
de automobile. „Formula 1” s-a impus de la
început prin forțã. Transmisii în direct la
radio și televiziune, piloți care de care mai
celebri, manageri, mili de mecanici nu fac decit
o reclamã — profitabilã uzinelor care participã
la asemenea curse rãstoarnã. Dar specia-
lul de „formula 1” are și un revers trag-
ic: mașinile care se rãstoarnã, cîteodãtã chiar
pãtrîndu-se ale bolizilor în rîndul spectãtorilor,
incendieri de proporții, moartea inevitabilã a
unor piloți considerați infailibili. Cursa morții

Din banca fostului student

Urmare din pag. a 3-a

lor, care dealurile ale perfectã lui îndreptãtirea
stintificã.

Un morden este jenat, ambetat, blazat, ori-
pilat, scocat, afectat, o eminențã eclesiasticã
este plinã de mansuetudine și de consola-
ție. A le folosi vocabularul este a intra în
adineul lor suferențe (s.n.). Hercul nu trebuie
îmbrãcat în herminã, sub cuvînt cã membrele lui
pãroșe jiguesc ochii delicați, și nici scorburile

Victor Beda

continuã. Superputernicele Ferrari, Porsche,
Lancia etc. ciștigã milioane cu viteze amețito-
toare și țin cu sufletul la gurã zeci de mi-
lioaie de spectatori și telespectatori. Afacerea
curselor de automobile, de ralluri a nãscut în
secolul al XX-lea industria. Cãști de protecție
speciale, bomboane, ciocolãți și înghețatã, la
fel de speciale, care se vînd la Monte Carlo,
la Monza, la Nurburgring și pe alte pite cele-
bre unde se organizeazã asemenea întreceri.

„Trebuie sã-l recunoaștem „Zeulul” inmen-
sul în dezvoltãrea turismului. Sutele de mii
de hoteluri, moteluri, pușterii de stațiuni bal-
neo-climaterice, cu milioanele lor de salariați,
n-ar fi apãrut, nu s-ar fi dezvoltat fulgerator
fãrã „contribuția” automobilului. Prețioșii,
„copiii rãsfãțat al secolului” și-a creat un
anume tip de hotel: motelul, un anume tip de
cinematograf, cel în aer liber unde spectãtorul
stã în mașinã și privește spre ecran rãntãnd
bomboane, ciocolãți ori stringindu-și în brațe
tubita.

Omul își petrece o parte însemnatã din viațã
în mașinã: o adevãratã casã pe roți. Cite s-au
înfruntat în automobile: iritative între oameni
politici ori de afaceri, cereri în cãstorie, divorțuri,
s-au nãscut idel de scenarii, de lucrãri
literare, s-au unit ori s-au despãrțit destine.
„Monstrul” care a ucis ori a transformat în
infirmii milioane de oameni, mai în are însă o
tulburãtoare conștiințã: seducãrile cu tot cor-
tegiul lui de urmãri nefaste. Omul a fost dez-
obșnușit sã meargã pe jos. Totul l-a venit la
portiera mașinii.

În nici 50 de ani, automobilul s-a perfecțio-
nat umitor. Automatizarea comenzilor, aparaturã
electronicã sofisticatã care îl indicã cãlãtoria,
consumul mediu de benzina, cele mai mici dereglãri
survenite în inima motorului, gradul de uzurã a
pneurilor, sau al plãcuțelor, sînt pe cale sã
ajungã de uz curent.

Existã la ora actualã, înglobați în bordul ma-
șinii adevãrați „creeri”, care împiedicã punerea
în funcțiune a motorului în cazul în care înșã o
tulburãtoare a surorii amețitor al alcoolului.

Mal e puțin și vom ajunge ca aparate ultra-
sofisticatã sã indice exact care va fi dispozi-
ția automobilului în ziua urmãtoare. O reclamã
a unei vestite firme de produse petroliere sus-
ține cam așa: „Introducînd în motorul dv. uleiul...
el se va transforma în tigru”. Replica unei per-
sonalități a fost: „Ce densã cã în motor a un
tigru și la volan stã un mãgar”. În concluzie,
totul depinde om, de priceperea și talentul sãu,
de educația și cultura sa.

Automobilul l-sã-l luãm așa cum e, cu bunele
și relele lui și-l înțelegem. E totuși copilul
secolului nostru, care ne-a fascinat și mai ales
ce a ajutat supus, rãbdãnd. Sã-l folosim rațio-
nal, inteligent, și în nici un caz sã nu devenim
robul lui.

Victor Beda

mal mare cu cit nu cerceteazã și nu restabilește
adevãrul și dreptatea și lumina pentru alții,
ci pentru sine, ca o datorie fundamentalã a
cãrã se rãmîne în primul rînd — ca sã fie
de fapt apoi pentru toi!”

Dor este o nuvelã în trepte în care, pe de o
parte, fiecare gînd, amintire, revelație a Lenei
conduc prin acumulare spre descoperirea cri-
mei și a vinovaților; pe de altã parte, Lena
trece gradat de la aparențã spre natura lãun-
tã, prin descrierea, conținutul, firile și stãrile
existențiale.

Dumitru nu apare în fața noastrã, dar perso-
najul devine deosebit de pregnant — mai ales
prin reconstituirea Lenei — prin totala lui im-
plicare în problemele acute ale vieții, prin înto-
leranțã față de lenesii și hoți, prin înãlțãrea lui
spre echilibrul moral, spre liniște și claritate,
exprimate și în prezența simbolicã a porum-
belilor; tatã Lenei mai înseamãã înțelepciune,
drãgoste de adevãr și mãsura, singurele pe care
se poate clãdi și prin care poate rezista o comu-
nitãtate umanã purificatã etc. Adevãrurile Lenei
nu se mai poate îndrepta — integral — decit
spre Dumitru: „Sîmți în ea cum o lovește cal-
citicele copilului în partea stîngã, sub cãmasã. În
partea stîngã, semn de bîiat. Fãcea primul lui
pași. Era o zi înãltã de varã. Lena începu sã
îmbrãșese sãciile de pe marginea poteci și sã
le sãrute de bucurie. Avea sã-l boteze Dumitru,
în timp ce ea mergea fãcuse el primul pași, Du-
mitru”. Copilul, un alt Dumitru, va putea per-
petua virtuțile bãtrînului și astfel interpretã
lucrurile, nuvela deschide un orizont de tragic
optimism.

Rina, femeie frumoasã, deștã trecutã, se defi-
nese prin pasiunea carnalã fãtãricã pentru
Milu — parcã descîndã din Clitemnestrã și Me-
deea — și prin capacitatea cameloniceã susțu-
nitã de o artã leșitã din comun a înșinãrii,
care o ajutã sã perpetueze îndelung afecțiunea
filialã a Lenei. Condamnabilã moral, Rina se
impune prin trãirea devotoare a unei iubiri
interzise. Tineretea din ea, încă nelinștitã, pa-
siunea eroticã o fac, în fața acuzãrii Lenei,
sã-și dozãvãlute starea de crizã care-l determi-
nã și duplicitatea, și lipsa de înțelepciune: „Nu
zimbã ca proasta în tîrg, eu tîneam la el și mi-
era milã de el, dar îmbrãtînisã și eu nu voiam
sã fiu ca el, sã îmbrãtînisã ca el, sã mã lepãdã
de toate, sã le pun pe toate în cui...”

Milu, personaj-cheie, prezentat la început ca
atrãgãtor, devine indiferent, calculat, inuman,
decãzînd în ochii Lenei și ai noștri; pentru Lena
nicodãtã complet, chiar dacã amintirile care o
leagã de el ajung sã i se parã „niște cîini

rișioși”. Milu nu este un personaj pictat doar în
culori sumbre: peste extravaganțele lui letifine
se adãugã inteligențã, umorul și o anume poezie
— dar tocmai acestea îl fac mai periculos: a
Milu — îl spune popa Motocidãrã Lenei —
n-are un rezim în Dumnezeu foarte bun, dar
îmbecliteala e cã el nu crede nici în altele,
nici într-o prietenie cu un îns ca mine, și poate
nici în dragoste. Și dacã nu crede în nimic, nici
nu respectã nimic și-ai și prostia, cã el crede
pînã cã poate sã facã orice, cã totul îl este
permis. (...) Și inteligențã lui mã pune pe gin-
dui, fiindcã el, dacã și fãrã sã vrea face cîteodã
rãu, ce se-nțimpã cînd sã vrea sã facã
o timpenie? Milu are ceva demonic în el,
poate prefugîndu-l pe Moise din Fã; chiar
dupã ce îl aruncã mamei ei în față cã l-a omorît
pe bãtrîn împreunã cu Milu, Lena tot își
mai aminteste de bobul de mazăre din urechea
lui Milu și cum acesta acoperindu-și urechea
stîngã cu lãrã și pãmînt, și stînd cu dreapta
lipitã de pãmînt, aude cum cîntã pãmîntul, ca
în niște câșt de radio cu galeatã. Cîntã pãmîntul
cu toate gîngãniile din el, cu toate oasele, cu
toatã inima lui, cu tot ce e în el și pe el. Astã
îl plãcuse el foarte mult și fãcuse și ea el,
dar n-aurisã nimic”. În final, în drum spre cu-
rãturã, îl descoperã pe Milu tot așa: cu lãrã și
pãmînt pe urechea stîngã, dar pãlîte, semn cã
nu murisã și Lena, cu copilul lui în pîntec,
pe care-l va boteza Dumitru, care cã-l absolvã,
dar numai dor, de vinã: „Și din urechea lui,
aprina, Lena vãzu cum înflorisã un mac roșu.
Un mac roșu, de sînge, ca o durere înflorisã și
ca un tipãt de luminã...”. Nobletate sufleteascã
a Lenei, crescutã din lirism, reprezintã punctul
cel mai înalt al nuvelei.

În Milu, D.R. Popescu a creat mai mult decit
un mãscãrit; un personaj-problemã, din acelea
ce apar în epocile de rãscruce (Renãștere sau
epoca noastrã), un erou sceptic, nepãșãtor,
crezînd cã totul îi este permis, fãcînd rãul nu
mai pentru a-l face, împuscîndu-l, ultimul cal,
ca și cînd ar fi renuțat definitiv la tot ce-l
omeneșc în el, cãlcînd în picioare toate „mã-
rile oamenilor”. Milu, întocmai acelor sobolani
„splendizi, frumoși, grași, la început”, este deja
contaminat de un cancer al inumanului.

JOHN UPDIKE

„Ar trebui vrăjitorul s-o lovească pe mama?”

În fiecare seară, și simbăta... În fiecare seară, și simbăta... În fiecare seară, și simbăta...

multe lucruri grele. Este însărcinată în luna a șasea... „Și vrăjitorul spuse: „Oh, bine atunci. Te duci până la capătul poteci, te înviri de trei ori și te uiți în fântina vrăjită unde vei găsi trei penny. Grăbește-te.”

Lirică din GRECIA

ODYSEAS ELYTIS IORGOS VAFIPOULOS S-a întâmplat în August O istorie foarte obișnuită

Mozart: Romance Din concertul pentru pian, Op. 20, Kv. 468

PANOS TASITIS Polisemic Singurătatea

SPORT Iezilor nu le-ajunge o singură blană, iarna

REVISTA STRĂINĂ

● IN EDITURA franceză „Actes Sud” a apărut volumul de reflecții asupra romanului și romanțierului intitulat „A propos du roman” de Paul Gadenne...

data unui episod dintr-un serial de televiziune regizat de soțul său, Frederico Fellini. Nu este vorba de o premieră pentru erolina din „Noptile Cabirilor”, Strada, „Julietta și aprițele”...

● UN POET celebrat pentru delicatetea extremă și acuratețea versurilor, ce reflectă însă o mare forță interioară și un radicalism al opțiunilor este M. Dor...

În românește de Ioana Rotaru

● ALBERT CAMUS este un autor a cărui operă este amplu răspândită în U.R.S.S. De curând, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la nașterea marelui scriitor francez...

Luceafărul Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

REDAȚIA : București, Piața Scintelii nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95